

PIŠE: SONJA BISERKO

Početak koji ne obećava

Nova vlast je pod budnim okom EU, NATO i SAD, ali i Rusije. Verovatno je prerano donositi sud o učinku nove vlade i predsednika Republike, ali međunarodni predstavnici pokušavaju da utvrde njenu orijentaciju i posebno njen odnos prema Kosovu. Očekivanja su velika, jer se smatra da je Srbija pred ekonomskim slomom pogotovo što je neizvesno da li će uspeti da obnovi aranžman sa MMF.

Dosadašnji učinak nove vlasti ne obećava mnogo, posebno kad je reč o ekspresnom smenjivanju guvernera Narodne banke, uz argumentaciju, između ostalog, da je bio "partijski čovek" (DS). Pri tome, njegova zamena je visoka funkcionerka Srpske napredne stranke. O departizaciji o kojoj se mnogo govorilo u kampanji, više nema ni spomena. I pre formiranja vlade, rušenje autonomije Vojvodine postavljeno je kao jedan od glavnih prioriteta. Čak je i koalicioni partner, Ujedinjeni regioni Srbije koji je dobio podršku glasača na ideji regionalizacije Srbije, stao na stranu naprednjaka i kad je reč o Vojvodini i o menjanju već uspostavljene lokalne vlasti i u vojvođanskim i u drugim gradovima Srbije, uz pomoć SPO i niza drugih marginalnih stranaka.

Najviše zabrinjava ponašanje novog ministra odbrane. Svojim posetama i Vašingtonu i Moskvi, nastojao je da pokaže ekvidistancu prema ova dva centra. Nema još naznaka u kom će pravcu reforma vojske dalje ići, imajući u vidu da su se do sada odvijale pod nadzorom i uz pomoć NATO. Treba imati u vidu i brojne izjave i Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića o tome da Srbija ostaje neutralna i da članstvo u NATO nije opcija. Rusi su najavili priznavanje Kosova, ukoliko Srbija postane članica NATO. Vučić je već formalno stavio pod kontrolu sve obaveštajne agencije, i policijske i vojne, što se u praksi do sada nikad nije dogodilo. Takođe je neobično njegovo fokusiranje na korupciju, što svakako ne spada u njegovu nadležnost.

Najavljuje se susret Tomislava Nikolića sa Atifete Jahjagom, predsednicom Kosova, za kraj septembra. U javnosti Srbije postoji opšti konsenzus da je Kosovo izgubljeno. Međutim, Srbija neće sama o tome odlučivati. To pre svega zavisi od stava Rusije koja to pitanje drži otvorenim zbog svojih interesa.

Zabrinjavajuća je i tendencija naprednjaka da razbiju Demokratsku stranku. Za to su u velikoj meri odgovorni i sami demokrati. Bilo bi opasno po budućnost Srbije da se ta stranka raspadne. Ne postoji potencijal koji bi za kratko vreme stvorio stranku takvog značaja. Bilo bi važno da vodeće političke partije postignu minimalni konsenzus, kako bi se sprečila dalja destrukcija političkog tela Srbije. Naprednjaci neće biti efikasni bez jake i konsolidovane Demokratske stranke.

U procenama o potencijalu nove vlasti svakako treba uzeti u obzir i neke činjenice koje itekako mogu limitirati njeno ponašanje. Nova vlast, odnosno noseće stranke koje je čine, pod teretom su velikog bremena prošlosti, što dovodi u pitanje njen kredibilitet, kako u Srbiji, tako i u regionu. Tranzicija i transformacija društva u poslednjih 12 godina bile su veoma ograničenog dometa. Nakon 20 godina pokazali su se i neki dublji slojevi na koje se naslonio komunizam: autoritarnost i dogmatizam.

Srbija se načelno opredelila za demokratiju. Ali, postavlja se pitanje kakva je njena percepcija demokratije. Da li je to samo vladavina većine, ili i "paket" koji se u razvijenom svetu podrazumeva: podela vlasti, prava manjina i vladavina prava. Ključno je takođe, razumevanje da je "narodna volja" ograničena zakonima i ustavnim pravima. Ukoliko nema takvog razumevanja, onda demokratija može biti samo prazna fasada u interesu određenih interesnih grupa.

Dramatični istorijski zaokreti praćeni su političkom borbom kojoj su prethodili intenzivni intelektualni sadržaji. U Srbiji se to događalo kroz promovisanje srpskog nacionalnog projekta osamdesetih. Međutim, u periodu nakon smene Miloševića, izostala je rasprava o tome, kakvu demokratiju Srbija želi i za kakve reforme je sposobna. Instaliran je najkonzervativniji i antimoderan model vrednosti koga su promovisli Koštunićina vlada i Srpska pravoslavna crkva (SPC). U fokus je stavljeno zaokruživanje srpske etničke države, ili, kako kaže Ćosić "da se što više zgusnemo, kako nas ne bi mogli deliti".

Modernizacija Srbije ne pogoduje određenim grupacijama. Ona je neprihvatljiva za novostvorenu finansijsku elitu koja kontroliše resurse Srbije, jer bi samo njihovo adekvatno oporezivanje stvorilo neophodne pretpostavke za nju. Modernizacija takođe, ugrožava i birokrate koji su opteretili javni sektor i koji blokiraju privatnu inicijativu. Vladajuće političke elite takođe, nisu zainteresovane za takve promene, jer bi to iziskivalo profesionalniji i selektivniji pristup u izboru kadrova (ne samo "kumovski" ili "burazerski" kriterijumi) i stvaranje pravnog konteksta za privatnu inicijativu.

Modernizaciju uglavnom zastupaju manje partije, pre svih LDP, koji je konstantno demonizovan upravo zbog takvog stava. Zato je modernizacija moguća samo kao pritisak iz baze. U Srbiji za sada ne postoji taj potencijal.

Mnogi analitičari zastupaju tezu da će do promene u Srbiji doći tek kad se nađe na ivici kolapsa – od čega nije daleko. Pobjeda naprednjaka rezultat je ekonomske situacije, nezaposlenosti i sve većih socijalnih razlika. Međutim, njihova populistička politika nema odgovore na probleme Srbije. U nedostatku pravih odgovora insistira se na borbi protiv korupcije, sve je izraženiji antiamerikanizam i navodna borba protiv terorizma. To su tri najčešće manifestacije politike populizma, što Srbiju kvalifikuje kao iliberalnu demokratiju.

Zbog nesposobnosti da oslobode unutrašnju energiju, politička elita Srbije traži alternative Evropskoj uniji. Otuda česte posete Rusiji (Nikolić će se početkom septembra sresti sa Vladimirom Putinom, po drugi put nakon što je izabran za predsednika) i najavljivanje raznih ekonomskih aranžmana sa Rusijom, uključujući i najavu zajedničkih projekata u namenskoj industriji. Nije problem u tome što Srbija, kao i ceo Balkan energetske zavise od Rusije, već u tome što Rusija i sama ima slične i mnogo veće probleme u razvijanju vlastitih resursa, pre svega ljudskih. Rusija je fokusirana na održavanju statusa svet-ske sile što joj omogućuju prirodni resursi. Međutim, i Rusiji je neophodna modernizacija koja bi joj obezbedila mnogo veći uticaj u međunarodnoj areni.

Orijentacija Srbije na neutralnost kao spolj-nopolitičko određenje nije realno. Neutralnost kao koncept na kome je bazirana bezbednosna i odbrambena politika nije prihvaćen ni u jednoj državi u neposrednom okruženju, između ostalog i zato što vojna neutralnost košta mnogo više nego pristupanje nekom savezu. Bilo bi logično da Srbija, kada je reč o bezbednosti, oslonac traži u regionu.

Nakon odlaska Slobodana Miloševića Srbija nije bila sposobna za široku političku i intelektualnu raspravu o sopstvenoj budućnosti. To bi podrazumevalo realnu procenu vlastite pripadnosti i državnih interesa koji iz toga proizlaze. Pogotovo što je Balkan, prvi put u savremenoj istoriji u evropskoj intersnoj sferi, što dugoročno otvara ogromne mogućnosti za region, kako na ekonomskom, političkom tako i na bezbednosnom planu. Srbija bi morala krenuti tim pravcem. Pitanje je da li naprednjaci imaju sposobnost, potencijal i, naravno, želju, da naprave takav iskorak.